ביקור רה"מ מודי: עליית מדרגה ביחסי ישראל־הודו

עידן "האינטימיות האסטרטגית"

עשור מאז ביקורו של נרנדרה מודי, היחסים בין ירושלים לניו דלהי בשיא היסטורי ומתרחבים מעבר לעסקאות חשאיות – אל קשרים גלויים של צמיחה והשפעה גלובלית ● הודו של 2026 וישראל שאחרי 7 באוקטובר מעצבות יחד פרק חדש במאזן הכוחות האזורי והעולמי ● משותפות של אינטרסים לברית של אמון: ישראל מפנה מבט מזרחה

שותפות גלויה ולא מתנצלת. מודי בביקורו בארץ ב־2017
צילום: אי.אף.פי

ד"ר אושרית בירודקר

התמונה שסימלה את המעבר לשותפות עמוקה. נתניהו ומודי בחוף אולגה, 2017 צילום: קובי גדעון/לע"מ

תקופה שבין ביקורו ההיסטורי של ראש ממשלת הודו נרנדרה מודי בישראל ביולי 2017 לבין ביקורו הנוכחי תיזכר כפרק הדרמטי ביותר בתולדות היחסים בין ירושלים לניו דלהי. היה זה עשור שבו הברית הביטחונית הגיחה מהמרתפים החד־שוכים של עסקאות חשאיות אל אור הזרקורים של שותפות אמיצה, תוך שהודו מתירה את הקשר הגודרי שכרך בין יחסיה עם ירושלים לבין המשוואה הישנה עם רמאללה.

בשיאו של תהליך זה הפכה השר־תפות לישות גלויה, בלתי מתנצלת וסינרגטית. תמונתם של שני המ־נהיגים משכשכים רגליהם בחוף אולגה לא היתה רק רגע פוטוגני: היא סימ־לה את המעבר מקרתנות סכנית וצרה לעבר שותפות אסטרטגית עמוקה – שעליה מנצחים מנהיגים אשר חולקים ביניהם כימיה אישית.

חודשים ספורים לאחר מכן, בביקור הגומלין של נתניהו בדלהי, שוררגו היחסים בין המדינות רשמית לדרגת "שותפות אסטרטגית".

תשע שנים מאוחר יותר, ביקורו השני של נרנדרה מודי בישראל נותן משנה תוקף לעידן שאני מכנה "האינ־טימיות האסטרטגית".

כיום, כאשר הודו מבססת את מע־מדה כמעצמה עולמית, הבשילה העת להתיק את מרכז הכובד מהזירה הבי־טחונית בלבד אל עבר שותפות פעי־לה בתהליכי הפיתוח והצמיחה של תת־היבשת.

בעידן של כאוס גלובלי, בידוד מדיני ונחשול אנטישמיות גואה, הוכיחה הודו כי היא עוגן אסטרטגי יציב, שותפה הראויה לקשב המעמיק והמחויב ביותר של העם היהודי ומ־דינת ישראל כאחד.

הודו: שינוי פרדיגמה

אולם ישראל והודו של היום אינן עוד אותן המדינות, וכך גם הדי־נמיקה ביניהן. ב־2017 ניצב מודי בשיא כהונתו הראשונה, בעיצומו של ביסוס שלטונו, לאחר המהלך הנועז והשנוי במחלוקת של החלפת שטרות הרופי.

היו אלו השנים שבהן הניחה ממשלת ה־BJP את היסודות ל"הודו החדשה": מהפכה דיגיטלית רחבת היקף, רפור־רמות מס אמיצות והשקעות חסרות תקדים בהון אנושי ובהכשרה מקצו־עית למיליוני אזרחים. כל זאת הת־רחש בצל המתיחות הגיאופוליטית הגוברת ו"משבר דוקלם" מול היריבה האסטרטגית, סין.

מאז ועד היום עברה תת־היבשת מטמורפוזה של ממש, מכלכלה מסו־רתית מבוססת מזומן – למעצמת פינ־טק שבה מערכת ה־UPI היא הסטנדרט המובן מאליו.

אם ב־2017 הודו היתה שחקנית שחמט זהירה אשר מנסה להבטיח את מקומה סביב השולחן, ב־2026 היא כבר "האדריכלית של השולחן", זו המעצבת את כללי המשחק עבורה ועבור סביבתה.

הפרדיגמה המדינית של הודו עברה שינוי דרמטי מ"אי־הזדהות" פסיבית לאסטרטגיה אקטיבית של "ריבוי שו־תפויות". בעוד ב־2017 הודו עוד תרה אחר הכרה בינלאומית, ב־2026 היא כבר ניצבת בגאון כראש חץ של מדי־נות "הדרום הגלובלי" וכקוטב מרכזי בעולם רב־קוטבי.

צמיחתה הכלכלית הפכה עבורה לכלי של עוצמה רכה וקשה כאחד, המשלב בין גאווה עמוקה בציוויליזציה ההינדואית לבין דומיננטיות גלוב־לית נחושה.

ישראל: עוצמה והזדמנות

בעוד הודו תחת הנהגת מודי סללה בבטחה את דרכה אל מרכז הבמה הער־למית, ישראל חוותה עשור של טלט־לות קיומיות. ב־2017 נהנתה ירושלים מרוח גבית חסרת תקדים מצד ממשל טראמפ שהכיר בה כבירתה הנצחית של ישראל, ציון דרך היסטורי במא־בק ללגיטימציה שהחל עוד ב־1949.

באותם ימים עיצבה ישראל מחדש את האינטרסים האסטרטגיים שלה באגן הים התיכון ובאסיה, בעוד הודו החלה להפגין נוכחות צבאית גלויה, בין היתר בהשתתפות הבכורה שלה בתרגיל חיל האוויר הבינלאומי Blue Flag. עם חתי־מת הסכמי אברהם נדמה היה כי ישראל נמצאת על סף עידן של שלום אזורי חדש, חזון אחרית ימים מדיני, שהת־קיים בצל פילוג פנימי מעמיק והולך.

אך אז, עם אירועי 7 באוקטובר וכני־סת ישראל למלחמה רב־זירתית, התנ־פצה האשליה ואיתה הקונסנסיה כולה. השבר העמוק חלחל לכל רובדי הקיום הישראלי – מאובדן אמון ציבורי חסר תקדים במוסדות השלטון ובצבא, דרך חברה שסועה הנאבקת על זהותה, ועד להסבת המשק ל"כלכלת מלחמה" תחת נטל תקציבי ביטחון שתפחו לממדי ענק.

בזירה הבינלאומית מצאה עצמה ישראל תחת מכבש לחצים חסר תק־דים במוסדות ה־ICJ והאו"ם, מול דעת קהל עוינת, לעיתים אף מצד ידידותיה הקרובות ביותר. כל אלו לוו בנחשול אנטישמיות גלובלי המזכיר את התקר־פות החשוכות ביותר של המאה ה־20.

אך בתוך המערכה הקשה התגלו גם נקודות של עוצמה והזדמנות. ציר הרשע האיראני ושלוחותיו נחלשו משמעותית, בעוד הניסיון המבצעי חסר התקדים שנ־צבר בשטח, לצד פיתוחים טכנולוגיים שנולדו מתוך דחף ההישרדות היש־ראלי, הפכו את התעשיות הביטחוניות המקומיות למבוקשות מאי־פעם בעולם.

בזירה המדינית, הסכמי אברהם עם איחוד האמירויות, בחריין ומרוקו הפ־גינו חסינות מפתיעה ואף התרחבו למ־דינות נוספות דוגמת קזחסטן, כשהם מהווים עוגן של פרגמטיזם ביטחוני וכלכלי אל מול התוקפנות האיראנית. ישראל אמנם נותרה אומה בפוסט־טראומה המתמודדת עם רמת חרדה לאומית גבוהה, אך לצידה צמח חוסן קהילתי ואזרחי איתן שהפך לאחד מע־מודי התווך של החברה ביום שאחרי.

העתיד - במזרח

השנתיים האחרונות חשפו נכוחה את פניה המורכבים של הזירה הבינלאומית שבתוכה ישראל מנווטת, ובראשם את גבולות ההישענות על הסיוע האמרי־קני. דווקא ברגעי השפל הללו, ניצבה הודו כמשענת אסטרטגית יציבה.

מודי היה מהמנהיגים הראשונים בעולם שגינו באופן חד־משמעי את מתקפת 7 באוקטובר. בשעה שמש־לוחי חימוש חיוניים מארה"ב עוכ־בו, כלי טיס מאויישים מרחוק שיוצרו בהיידראבאד כבר חגו בשמי עזה וסי־פקו מודיעין קריטי. בעוד שרים ואנשי עסקים ישראלים מצאו עצמם מוחרמים בבירות אירופה, דלהי פרסה בפניהם את השטיח האדום והוכיחה כי שותפות אמת נמדדת דווקא בעיתות משבר.

ביקור מודי מגיע בנקודת זמן שבה היחסים בין דלהי לירושלים מצויים בשיא היסטורי. רק בשנה האחרונה נחת־מו שורה של הסכמים פורצי דרך להגנה על השקעות ולייצור ביטחוני משותף. נתונים שנחשפו לא מכבר מעריכים בכ־8.6 מיליארד דולר את היקף העס־קאות שעל הפרק מתחילת השנה. לצד אלו, ניצבת עוצמה רכה ברמות מילייוני הודים שתמכו בישראל ברשתות החבר־תיות והיוו קו הגנה חיוני באחת החזיתות המאתגרות של המלחמה.

בנחיתתו בישראל פוגש מודי מדי־נה אחרת – חבוטה ומחוספסת יותר, אך כזו המבינה כי סוד ההישרדות היהודי בתקופות החשוכות ביותר טמון ביכולת להישיר מבט אל העתיד. לאחר שנתיים של מערכה קשה, ישראל הפנימה כי עתידה האסטרטגי שוכן – כעת, יותר מתמיד – במזרח.

בעוד שרים ואנשי עסקים ישראלים מצאו עצמם מוחרמים בבירות אירופה לאחר 7 באוקטובר, דלהי פרסה בפניהם את השטיח האדום והוכיחה כי שותפות אמת נמדדת דווקא בעיתות משבר

בעידן של כאוס גלובלי, בידוד מדיני ונחשול אנטישמיות גואה, הוכיחה הודו כי היא עוגן אסטרטגי יציב, שותפה הראויה לקשב המעמיק והמחויב ביותר של העם היהודי ומדינת ישראל

בנחיתתו בישראל יפגוש ראש הממשלה נרנדרה מודי מדינה אחרת - חבוטה ומחוספסת יותר, אך כזו המבינה כי סוד ההישרדות היהודי בתקופות החשוכות ביותר טמון ביכולת להישיר מבט אל העתיד

הכותבת היא מומחית למדיניות החוץ והביטחון של הודו, יועצת לחברות ביטחוניות וחוקרת בכירה במכון ירושלים לאסטרטגיה וביטחון (JISS)

מחר, ליממה אחת: מודי מגיע לישראל – בשיא המתיחות מול איראן

ביקורו הקצר של ראש ממשלת הודו בארץ מתקיים בעיתוי רגיש במיוחד מבחינה אזורית ● על הפרק: עסקאות ביטחוניות בהיקף מיליארדים, שיתופי פעולה אסטרטגיים והעמקה של הציר המדיני מול טהרן

דני זקן

מועד ביקורו של ראש ממשלת הודו נרנדרה מודי, שינחת בישראל מחר בבוקר לביקור בן יממה, נקבע אמנם מזמן – אך יש משמעות רבה לעצם קיומו במו־עד: בשיא המתיחות מול איראן.

למודי צפויה פגישת עבודה עם רה"מ בנימין נתניהו, האמור להתל־וות אליו בחלק מהסיורים. עד טיסתו חזרה בצהרי יום חמישי אמור מודי להיפגש עם הנשיא יצחק הרצוג ועם נציגי הקהילה ההודית בארץ, לנאום בכנסת, לבקר במוזיאון יד ושם, בתע־רוכת טכנולוגיות ישראליות, במפעל ביטחוני, ואולי גם באחת מחברות ההייטק, וכן לחתום על הסכמים.

ר"מ הודו מגיע בין השאר בעקב־בות סדרת הסכמי שת"פ ומכר של תעשיות ביטחוניות, שהיקפם מגיע לסכום עתק של כמעט 8 מיליארד דולר. הודו היא הלקוח הגדול ביותר של תעשיות הביטחון בישראל – לפי נתונים לא רשמיים, יותר מ־30% מהיצוא הביטחוני של ישראל.

חלק ניכר מיחסי המסחר הם בשת"פים בין החברות הישראליות להודיות והקמת מפעלי ייצור על אדמת הודו. בסבב הלחימה האחרון נגד פקיסטן ביכבו המוצרים הישרא־ליים, ובהם טילי אוויר וחימוש מעופף. לישראל והודו גם שת"פ מדיני־ביטחוני אסטרטגי, שיעלה אף הוא בביקורו של מודי השבוע. לשת"פ הזה מיוחסת, בין היתר, הסכמה של הודו לצמצום של ממש ברכש נפט מאיראן.

מודי ונתניהו בביקור הגומלין בהודו, 2018 צילום: אני אוחיון/לע"מ